

kujutelmal, mis varieerub väga mitmesugusel kujul meie muinaspärimuses.

Kratiks nimetati inimkäte poolt tehtud tont, kes omanikule vara kokku kannab ja nõnda hõlpsama elu võimaldab. Selles kujutelmas kajastub reaalse elu raskuste all kannatava muistse inimese julge ja ülemeelik igatsus mingisuguse ime järele, mis muudab olematuks kõik ränkused. Aga oma talupoeglikus vaistus ta siiski hämaralt tajus, et seesugusest imest eluhõlpsuse otsimine pole siiski õige tee, vaid et kõik tuleb tasuda oma töö ja vaevaga.

Krati-mütoloogia ainekul on loodud nüüd ka meie esimene ballett-pantomiim, mille muusika autoriks on Ed. Tubin ja libreto autoriks Elfriede Tubin.

„Krati“ libreto annab lavastajale isenesest palju võimalusi ja vabadusi, lubades nii- ja teissuguseid tõlgitsusi. „Estonia“ ballettmeister Rahel Olbrei oli oma lavastuses keske rõhu asetanud sellele hämaravõitu müstilisele elutunnetusele, mis iseloomustab eredalt seda muistset aega, kus talupoeglikku mõttemaailma erutasid igasugused tontidekujutelmad.

„Krati“ väärtuslikemaks küljeks aga on ta muusika, kus on kasutatud maksimumil määral iidseid rahvamotiive, mille ilu üle me võime õigusega uhkust tunda. Pantomiimide kooskõlastamine muusikaga oli „Estonia“ lavastuses maitsekalt teostatud, andes kooskõlalise illusiooni sündmuste arengust.

Balletis on krati-motiiviga ühte põimitud maksamereliste-motiiv. Kui krati-kujutelma aluseks meie mütoloogias oli sabatähe loodusnähtuse seletamine ja mõtestamine, siis maksamereliste kujutelma aluseks on olnud virmalised. Virmalisteks peeti meie rahvausundis mõnel pool nimelt vehklevaid maksamerelisi.

„Krati“ muusikas on maksamereliste-motiiv lõppvaatuse algul eriti vallutava jõurikkuse saanud. „Estonia“ lavastuses oli see välja toodud ka väärrika hoogsusega, mis avaldus maksamereliste suurepärases tantsus, kus oli midagi ürgeestilikult julget ja jõulist.

Lavastuse tantsuline külg oli lahendatud Rahel Olbrei poolt nõtkelt ja stiilkindlalt. See andis meile veendumuse, kuidas rahvapärastest elementidest võib luua uusi tantsulisi lavavorme.

*

Esimese eesti ooperi „Vikerlased“ kirjutas meie andekas, varalahkunud helilooja Evald Aav. See on jäänud nooreks ja värskeks tänini meie teatriloomingus. Sama õnnestunud ja tõsikunstiliseks saavutuseks võime pidada ka meie „Kratti“, eesti esimest balletti, millele võime küll ka ennustada pikka noorust. Eesti teatriloomingul on õnne oma

Peremees (J. Villard) kaitsmas end vihase krati (V. Hagus) eest

esiklastega. Peaks tal seda olema ka oma järgnevate võsudega!

Aga „Kratiga“ on olnud lähedas seoses „Estonia“ teatri ka kõige saatusraskemad päevad. Nimelt oli „Kratt“ „Estonia“ teatris viimaseks etenduseks enne teatrihoone põlemasüttimist enamlaste pommidest. Kui esimesest vaatusest pool oli mängitud, siis häiresireenid ja varsti sellele järgnevad pommid katkestasid etenduse ega võinud sel hetkel küll keegi

aimata, et seekord tagajärjed nii rasked on just „Estonia“ teatril.

Aga kratt oli laval siiski peagu valmis saanud, kui katkes etendus. Ja valmis ehitame ka uue „Estonia“ teatrihoone. Ta tõuseb varemetest ja rahva kannatustest ning saab olema veelgi täiuslikum kui vana. Sest elukarmused ei suru põhjamaa rahvast lootusetusse leina, vaid tiivustavad uutele ja uhkematele tegudele.

E. Aavasaar

Peretütar (H. Malling) ja sulane (A. Koit)